

Yu. Goman, PhD in History, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

V. Liustei, Master's Student
Taras Shevchenko Kyiv National University, Kyiv, Ukraine

MILITARY AND POLITICAL CIRCUMSTANCES OF THE VICTORY OF THE MUSLIMS IN THE BATTLE OF AL-KAZIMA IN 633

The Battle of Kazima in 633 marked the beginning of a series of successful victories by General Khalid ibn al-Walid on the west bank of the Euphrates, which opened up opportunities for the Arab Caliphate to defeat the Iranian Sassanid Empire. The battle was a minor and secondary skirmish between Iranian border guards and nomadic robbers. The number of soldiers involved in the battle on both sides was not significant. In fact, the battle of Kazima was a clash between Arab Muslims and non-Muslim Arabs with the support of a small contingent of professional Iranian troops. The Iranian command followed passive and wait-and-see tactics, while the Arab military leader Khalid ibn al-Walid used mobile rapid maneuvering tactics to determine its course. The Iranian army and its allies were forced to fight after a long grueling march through the desert and weakened fighting spirit. At the beginning of the battle, the Arabs managed to trap and kill the Iranian commander Hormuzd, which further worsened the moral and psychological condition of the Arab Confederates allied with the Sassanids and led to their escape from the battlefield.

The victory in the battle of Kazima had a largely moral and psychological significance for the Muslims, as it persuaded non-Muslim Arab tribes to join the Arab Caliphate. As a result of the victory at al-Kazimah, Muslims received significant material resources as military booty, which increased the influence of Muslims among the Arab leaders.

It is not scientifically appropriate to call the battle of al-Kazimah a "battle of chained or tied" because of the absolute fiction of the plot about a load of iron chains in the convoy of the Iranian army. The fact that soldiers were tied up during combat formation was common in Iranian military practice, but its use was inappropriate in the Battle of Kazima.

Keywords: Arab conquests, Khalid ibn al-Walid, "battle of the chained", Kazima, Arab-Persian wars, Hira, Sassanid Iran.

УДК 94(477)

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2021.149.3>

I. Гуменна, здобувачка

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-5441-0249>

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДОПОМОГОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ (1918–1939)

Досліджено допомогову економічну діяльність українських студентських товариств Східної Галичини 1918–1939 рр., зокрема, показано їхній внесок у стабілізацію матеріального становища студентських кіл, а також тих, хто потребував допомоги у час державотворчих процесів та становлення національно-культурного життя. Висвітлено методи нагромадження матеріальних статків та характерні напрямки їх використання, показано активну співпрацю товариств не лише у межах краю, а і з закордонними представництвами та українською інтелігенцією зазначеного періоду.

Ключові слова: українські студентські товариства, Східна Галичина, "Академічна громада", економічна діяльність, матеріальна допомога.

Післявоєнні реалії Першої світової війни на українських землях характеризувались низкою державотворчих процесів, зокрема на території Східної Галичини, де 13 листопада 1918 р. утворилася ЗУНР, яка, попри мужню боротьбу Української галицької армії, все ж увійшла до відновленої Польської держави, а Є. Петрушевич та еміграційний уряд у Відні склали свої повноваження 15 березня 1923 р., що і означало припинення існування держави [7, с. 711]. Велика когорта діячів доклала значних зусиль для здобуття західноукраїнськими землями незалежності, але, навіть після входження Східної Галичини до Другої Речі Посполитої, боротьба за самовизначення не припинилася. Активну участь у національно-культурному житті міжвоєнного періоду (1918–1939) брали й учасники українських студентських товариств Східної Галичини, які ратували не лише за державотворчі процеси, але й розвивали соціально-економічну основу становлення українських земель. Оскільки державотворення – це складний, витратний процес, який вимагає максимального залучення ресурсів багатьох типів, зокрема й економічної підтримки, якої потребують як безпосередні учасники боротьби за державність, так і населення, що проживає на теренах, де проходять зазначені процеси.

Мета дослідження полягає у виокремленні концептуальних векторів економічної діяльності українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939) як учасників державотворення на західноукраїнських землях.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати низку завдань, зокрема – проаналізувати історіографічну та джерельну базу із зазначеної проблематики, виокремити факти економічної діяльності українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939) та проаналізувати місце їх активних дій у контексті напрямку державотворчості.

Історіографія цієї проблеми вже має певний багаж напрацювань. До окремих монографій, присвячених розвитку молодіжного руху, варто віднести дослідження І. Шумського [25]. Автор основну увагу приділив організаційній та виховній діяльності західноукраїнських організацій і товариств, а також дав цілісну оцінку участі молоді у політичних рухах та громадсько-політичних об'єднаннях. Історію становлення та розвитку молодіжних товариств у Галичині подав також І. Андрухів [3]. Студентський рух був предметом досліджень і Р. Ковалюка [9]. У своїй монографії цей автор, на основі аналізу архівних матеріалів, висвітлив напрямки діяльності студентських товариств Західної України, однак, основний наголос зробив усе ж на їхній суспільно-політичній діяльності. А про діяльність українських студентських товариств на міжнародній арені дізнаємося із праці М. Сенюка [13].

Українські студентські товариства Східної Галичини були вагомим чинником національно-культурного життя краю, вони не лише активно сприяли політичному становленню західноукраїнських земель, а й здійснювали свого роду волонтерську діяльність, зокрема в економічній площині державотворення.

Серед проаналізованого матеріалу з'їздів українських студентських товариств найчастіше знаходимо відомості про наявність кас для особистого збору коштів на потреби населення Східної Галичини, здійснення обміну із закордонними українськими студентськими товариствами. Ці процеси мали двосторонню координацію: студентські товариства не лише надавали економічну допомогу, а за особливої скрути звертались по неї, зокрема збирали пожертви із населення для підтримки окремих товариств студентської молоді.

Закликаючи населення Східної Галичини до збору матеріальної допомоги, українське студентство часто використовувало промови М. Петрицького: *"Ви вже знаєте, який страшний погром упав на русинів. У хвили перестрою Австрії всі народи її дістали порівняно рівну спадщину, лише нас обдерли, як бідних сиріт... нам тепер хоч дрібку..."* [22, арк. 9].

Варто зазначити, що передували таким промовам звіти про використані попередньо зібрані кошти та плани на наступну діяльність із уже отриманою допомогою. Всі внески були добровільними, а витрати та прибутки товариств чітко фіксувалися. До прикладу, у звіті "До студентської репрезентації СУСОПу у м. Львові" від 21 лютого 1938 р. зазначалось, що середньомісячний видаток становить 40 зл., а доходи із вкладів – 30 зл., із таких обрахунків зазначалось, що недостача коштів призвела до "неправильної" праці товариства. Тому провід товариства береться до організації святкових дій для інших товариств, чи благодійних заходів для себе, щоб збільшити грошові надходження та покрити видатки [15, арк. 131 зв].

Про свою діяльність у соціально-економічній сфері українські студентські товариства наголошували і в програмних документах. Так, у статутному документі товариства "Академічна поміч" у Львові зазначалося, що зібрані студентською організацією кошти скеровувалися на матеріальну допомогу потребуючим студентам через запровадження дешевого харчування, помешкання, допомогу в пошуках роботи, сприянні при придбанні одягу та взуття. Товариство також надавало позики, проводило спільні обіди, надавало своєрідні страхові виплати, опікувалося фінансуванням лікування хворих та організовувало похорони для членів родин учасників товариства [23, арк. 2; 9, с. 243].

Серед українських студентських товариств особливою економічною активністю відзначався "Дружній лихвар", який реформувався в "Академічне братство", що, у свою чергу, після злиття з товариством "Ватра" утворило "Академічну громаду" – саме вона перейняла економічні традиції довоєнного "Дружного лихваря". Зокрема, у його статуті зазначалося, що метою діяльності є підтримка матеріального становища "русинів-академіків" та захист їх інтересів будь-якими дозволеними методами, які не викликають законодавчої відповідальності. Щорічні внески дійсних членів товариства до 5 років після завершення навчання складали 10 кр., а після зазначеного терміну – 20 кр. Товариство використовувало інститут поручителів, які при позиці грошової суми брали на себе зобов'язання повернути кошти із власних заощаджень, якщо їх у зазначений термін не повернув би боржник [17, арк. 11–12].

На перших порах свого існування "Дружній лихвар" користувався популярністю серед українських студентів Львова завдяки тому, що мав касу взаємодопомоги і надавав певні грошові суми у кредит своїм членам. Товариство налічувало 164 члени і мало у своїй касі 1179 зл. р. "Академічна громада" створила допомогивий фонд не лише для свого товариства, а й боролася за Український університет [3, с. 37; 14].

Активно здійснювали економічну діяльність українські студентські товариства і перебуваючи за кордоном. Зокрема, учасники Української студентської громади у м. Краків, яка організувалася при Ягеллонському університеті, отримували на функціональні потреби 2-2,5 тисяч злотих щороку (за даними 1926 р.), оскільки членські внески товариства забезпечували збір суми у розмірі лише 300-500 злотих [4, с. 60-65].

Одним із напрямів культурно-просвітницької роботи "Взаємної помочі студентів Політехніки" та інших студентських товариств також була добродійна діяльність [18, арк. 2]. Молодь влаштовувала різноманітні заходи, під час яких збирали кошти на видання книг, на допомогу постраждалим внаслідок стихійних лих, на лікування хворих громадських або культурних діячів краю.

Економічно допомагали один-одному та підтримували місцеве населення і учасники товариства "Братньої допомоги студентів Львівської політехніки". Щоб записатись у товариство, потрібно було внести суму в 10 грошей та щомісяця сплачувати внесок у розмірі 35 грошей [2, с. 8]. Студенти організовували тематичні вечори народної пісні, проводили добродійні бали для дітей та дорослих – зібрані кошти від них направлялись на допомогу функціонуванню навчального закладу в період пацифікації та підтримку учасників товариства та їхніх родин [1, с. 2].

Схожі методи використовували, перебуваючи у селах, студенти "Просвітнього гуртка", які допомагали місцевому населенню в організації крамниць, позичкових кас, кредитних спілок, осередків "Січей" [3, с. 45].

Діяльність українських студентських товариств не обмежувалася лише збором коштів – вони утворювали кооперативи, крамниці, збирали матеріальну допомогу та харчі. За таким принципом, у жовтні 1921 р. з ініціативи професора Д. Джержда при українській гімназії у Станіславові засновано студентську кооперативну спілку під назвою "Єдність", що займалася реалізацією споживчих товарів, зокрема: шкільного приладдя, підручників, а в літні місяці – кислого молока і содової води [8, с. 287].

Допомагав українським студентським товариствам при зборі коштів і М. Грушевський, який, перебуваючи за кордоном, співпрацював із емігрантськими українськими студентськими товариствами і разом із ними збирав пожертви, надсилаючи їх до України. Усім потребуючим у Східній Галичині пересилалися кошти, предмети побуту, одяг та навіть їжа [24, с. 73]. Дуже часто еміграційні українські студентські товариства збирали пожертви під час зимових свят, наслідуючи давні українські традиції, та надсилали зібрані кошти із такими супровідними листами: *"Надсилаємо вам збірки з нагоди Коляди..."* [20, арк. 7; 13, с. 13].

За економічну підтримку та фіндування діяльності українських студентських товариств також зустрічаємо подяки митрополиту А. Шептицькому. Коли у вересні 1932 р. "Товариство прихильників освіти у Львові" звернулося до українства з проханням: *"Пошліть бодай один сотик на "Фонд допомоги українському студентству", а допоможете цим способом десяткам наших студентів продовжити і скінчити студії"*, то митрополит відгукнувся на збір коштів першим [11, с. 183]. Важливою для українських студентських товариств була і економічна співпраця із Крайовим комітетом допомоги українському студентству імені Павла Цимбалістого у Львові. Зокрема, для підтримки студентських кіл Східної Галичини у 1931 р. при товаристві "Обнова" було створено Український католицький академічний сеньйорат, який керувався отцем Ю. Дзеровичем та перебував під протекцією кліру Галицької митрополії ГКЦ [6, с. 10].

Надання матеріальної допомоги усім, кому це вкрай було необхідно, виступало одним із завдань, передбачених статутом студентського товариства "Ватра" [19, арк. 5], що знову ж таки перейде у діяльність "Академічної громади". Засобами соціально-економічної підтримки населення були: побудова та утримання помешкань із дешевими та безкоштовними квартирами, дешевою кухнею [12, с. 238], побудова та утримання оздоровчого санаторію, оплачування лікарських послуг, заснування стипендіальних фондів. Товариство отримувало кошти від членських внесків, продажу видань, організації вечорниць, концертів, ігрових днів.

У соціально-економічній сфері здійснював свою діяльність і "Український студентський союз ім. І. Богуна", що збирав кошти на утримання інвалідів, малоземельних селян, незабезпечених робітників, бідних студентів, зокрема, після входження земель Східної Галичини до Другої Речі Посполитої [21, арк. 1].

З метою допомоги у навчанні та заохоченні "до поля українсько-руської науки" засновано низку фондів, з яких видавали стипендію найбільш здібним і найменш забезпеченим студентам для продовження їх освіти. Було створено: академічний резервний фонд; допомоговий фонд; стипендіальний фонд імені М. Грушевського, О. Огоновського, О. Кониського, Я. Головацького, І. Франка; фонд доцентів. Щороку з цих фондів надавали декілька стипендій для продовження навчання найбільш здібної молоді у вищих навчальних закладах Львова і за кордоном [5, с. 137].

З метою поліпшення матеріального забезпечення незаможного українського студентства при громаді у м. Варшава в січні 1937 р. створено допомогову секцію, статутом якої передбачалися такі заходи:

а) підшукування відповідних платних занять для членів товариства в українських інституціях та серед української суспільности, а в міру потреби і можливості також серед чужинців;

б) урядження імпрез, кольпортажа книжкових видавництв та всушення фахових курсів;

в) ведення харчівні і буфету;

г) перепровадження збірок і збирання добровільних датків;

д) посередництво з торговельними підприємствами" [10, с. 294].

Документи свідчать, що розмір допомоги 1935–1936 рр. коливався від 5 до 250 зл. одній особі, зазвичай найбільш бідним студентам, а найбільше тим, які не мешкали в інтернаті. Тобто допомога призначалася насамперед на оплату приватних помешкань, а вже згодом на витрати, пов'язані безпосередньо зі студіями. Довготермінові позички (безвідсоткові) видавалися під векселі у тих випадках, коли була надія, що боржник після закінчення студій зможе справді повернути кошти. Однак найчастіше такі позички в сумі від 10 до 135 зл. призначалися під "чесне слово" [10, с. 294].

КСР також розробила низку способів профінансувати витрати на матеріальну підтримку населення та студентства: при допомозі оточуючих і повітових студентських організацій проводити збори коштів; систематично оподатковувати заможних родин студентів, які використовують послуги УВШ;

давати запити закордон про необхідність отримання допомоги, зокрема, від ТУМ Нью-Йорка [16, арк. 1–2].

Більшість українських студентських товариств під час своєї економічної звітності заявляла про скруту та важке матеріальне становище: така тенденція спостерігається ближче до 1930-х років та у передвоєнний період.

Висновки. Українські студентські товариства Східної Галичини сприяли економічній підтримці населення через збори коштів, організацію іншої матеріальної допомоги, створення кооперативів, крамниць, позичкових кас. Збір коштів здійснювався на добровільній основі та полягав не лише в членських внесках на користь товариств, а і в організації імпрез, вистав, ярмарків, вечорів та інших благодійних акцій. Допомога українським студентським товариствам і перекази від еміграційних організацій, відомих представників української інтелігенції та товариств греко-католицької церкви, які найчастіше використовувалися для підтримки функціонування власне українських студентських товариств Східної Галичини та матеріальної допомоги потребуючим.

Список використаних джерел

1. Raut Reprezentacyjny Politechniki // Gazeta Lwowska. – 1927. – 27 kwietnia. – №96. – S. 2.
2. Z Bratniej Pomocy Politechniki // Kurjer Lwowski. – 1931. – 31 stycznia. – №31. – S. 8.
3. Андрухів І. Українські молодіжні товариства Галичини 1861–1939 рр. / І. Андрухів. – Івано-Франківськ: [б. в.], 1995. – 72 с.
4. Бажанський М. Товариство Українська Студентська громада в Кракові / М. Бажанський // Альманах українського студентського життя в Кракові / збрала і видала ред. колегія в складі: В. Ничай, М. Бажанський, Я. Салук, І. Красник. – Краків: накладом т-ва "Українська Студентська Громада" в Кракові. Виконано в друкарні ОО. Василян в Жовкві, 1931. – С. 60-70.
5. Валіон О. Роль М. Грушевського у національно-культурному відродженні українського народу (кінець XIX – початок XX ст.): дис. канд. наук: 07.00.01 / О. Валіон; Тернопільський державний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2003. – 198 с.
6. Гнот С. Добросинна діяльність греко-католицької церкви у 1921–1939 рр. (за матеріалами Галицької митрополії): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Гнот С.; Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. – Львів, 2003. – 19 с.
7. Дискусійні питання історії ЗУНР / К. Кондратюк // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 2009. – Вип. 18. – С. 710-717.
8. Драматична Секція Научного Кружка української гімназії в Станіславові // Студентський вісник "Поступ". – 1924. – Річник IV. – Число 10. – С. 238, 286–287.
9. Ковалюк Р. Український студентський рух на західноукраїнських землях XIX – XX ст. / Р. Ковалюк. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2001. – 420 с.
10. Роговий В. Діяльність Варшавського товариства допомоги українському студентству наприкінці 20–30-х років XX століття / В. Роговий // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – 2008. – Вип. 17. – С. 289–296.
11. Роговий В. Митрополит А. Шептицький як видатний меценат українського мистецтва, науки й освіти / В. Роговий, В. Сергійчук // Державник, мислитель, богослов. Матеріали міжнародної наукової конференції, присвяченої 60 річчю від дня смерті Митрополита Андрея Шептицького. 2 листопада 2004 р. – Київ: Українська Видавнича Спілка, 2005. – С. 175–185.
12. Рудницька М. Статті. Листи. Документи. Збірник документів і матеріалів про життя, суспільно-політичну діяльність і публіцистичну творчість Мілени Рудницької / М. Рудницька. – Львів: [б. в.], 1998. – 844 с.
13. Сенюк М. Міжнародна діяльність українських студентських організацій Галичини в 20–30-ті роки XX століття / М. Сенюк // Історія в середніх і вищих навчальних закладах України. – 2005. – №1. – С. 10–14.
14. Середа В. Академічна громада [Електронний ресурс] / В. Середа // Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – Київ: Наукова думка, 2003. – 688 с. – Режим доступу: <https://bit.ly/2YRgXOZ>
15. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, Ф. 3569, оп. 1, од. зб. 14, 267 арк.
16. Центральний державний історичний архів України (ЦДАІА), м. Львів, Ф. 399, оп. 1, Спр. 106, 2 арк.
17. ЦДАІА, Ф. 146, оп. 58, Спр. 466, 43 арк.
18. ЦДАІА, Ф. 146, оп. 70, Спр. 204, 20 арк.
19. ЦДАІА, Ф. 146, оп. 58, Спр. 468, 9 арк.
20. ЦДАІА, Ф. 399, оп. 1, Од. зб. 129, 107 арк.
21. ЦДАІА, Ф. 399, оп. 1, Спр. 44, 1 арк.
22. ЦДАІА, Ф. 309, оп. 1, Од. зб. 2758, 34 арк.
23. ЦДАІА, Ф. 399, оп. 1, Спр. 27, 17 арк.
24. Чугаєвська Л. Михайло Грушевський і студентський рух в еміграції в 1920-ті роки / Л. Чугаєвська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. – 2007. – Вип. 91. – С. 71–73.
25. Шумський І. Молодіжний рух у Західній Україні (1920–1939 рр.) / І. Шумський. – Тернопіль: [б. в.], 2002. – 184 с.

References

1. "Raut Reprezentacyjny Politechniki". (1927). Newspaper Lwowska, 27 (96), S. 2.
2. "Z Bratniej Pomocy Politechniki". (1931). Kurjer Lwowski, 31 (31), S. 8.

3. Andrukhiy, I. (1995). Ukrainian Youth Society of Galicia, 1861–1939. Ivano-Frankivsk: [s. n.]. [In Ukrainian].
4. Bazhanskyi, M. (1931). Ukrainian student society in Krakow. In V. Nychai et al. (eds), *Almanac of Ukrainian student life of Krakow*. Krakow: Ukrainian Students Society. Pp. 60-70. [In Ukrainian].
5. Valion, O. (2003). *The role of M. Hrushevsky in the national and cultural revival of the Ukrainian people (late 19th – early 20th centuries)*. Abstract of unpublished thesis (PhD in History), Ternopil. [In Ukrainian].
6. Hnot, S. (2003). *Charitable activity of the Greek Catholic Church in 1921–1939 (according to the materials of the Galician metropolitanate)*. Abstract of unpublished thesis (PhD in History), Ternopil. [In Ukrainian].
7. Kondratiuk, K. (2009). Discussion issues of the history of ZUNR. Collection of scientific works. *Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood*, 18, 710-717. [In Ukrainian].
8. Drama Section of the Scientific Circle of the Ukrainian Gymnasium in Stanislaviv. (1924). *Student newsletter "Progress"*, 4 (10), 238, 286-287. [In Ukrainian].
9. Kovalyuk, R. (2001). Ukrainian student movement at Western Ukraine (19th – 20th centuries). Lviv: Institute for Ukrainian Studies. [In Ukrainian].
10. Rohoviy, V. (2008). Activities of the Warsaw Society for Assistance to Ukrainian Students in the late 1920's and 1930's. *Ukraine: cultural heritage, national consciousness, statehood*, 17, 289–296. [In Ukrainian].
11. Rohoviy, V. (2005). Metropolitan A. Sheptytsky as an outstanding patron of Ukrainian art, science and education. Statesman, thinker, theologian. *Proceedings of the international scientific conference dedicated to the 60th anniversary of the death of Metropolitan Andrei Sheptytsky*. Kyiv: Ukrainian Publishing Society. Pp. 175–185. [In Ukrainian].
12. Rudnytska, M. (1998). Articles. Leaves. Documents. Collection of documents and materials about the life, socio-political activities and journalistic work of Milena Rudnytska. Lviv: [s. n.]. [In Ukrainian].
13. Seniuk, M. (2005). International activity of Ukrainian student organizations in Galicia in the 1920's and 1930's. *History in secondary and higher educational institutions of Ukraine*, 1, 10–14. [In Ukrainian].
14. Sereda, V. (2003). Academic community. *Encyclopedia of the History of Ukraine*. <https://bit.ly/2YRgXOZ>. [In Ukrainian].
15. Central State Archives of the highest authorities and administration of Ukraine, f. 3569, op.1, case 14, 267 sheets.
16. Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv (CSHAU), f. 399, op. 1, case 106, 2 sheets.
17. CSHAU in Lviv, f. 146, op. 58, case 466, 43 sheets.
18. CSHAU in Lviv, f. 146, op. 70, case 204, 20 sheets.
19. CSHAU in Lviv, f. 146, op. 58, case 468, 9 sheets.
20. CSHAU in Lviv, f. 399, op. 1, case 129, 107 sheets.
21. CSHAU in Lviv, f. 399, op. 1, case 44, 1 sheets.
22. CSHAU in Lviv, f. 309, op. 1, case 2758, 34 sheets.
23. CSHAU in Lviv, f. 399, op. 1, case 27, 17 sheets.
24. Chuhaievsk, L. (2007). Mykhailo Hrushevskyi and the student movement in exile in the 1920's. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. History*, 91, 71–73. [In Ukrainian].
25. Shumsky, I. (2002). Youth movement in the West Ukraine, 1920–1939. Ternopil: [s. n.]. [In Ukrainian].

Надійшла до редколегії 25.05.21

I. Humenna, Doctoral Student
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF VOLUNTEER ECONOMIC ACTIVITY OF UKRAINIAN STUDENTS' SOCIETIES OF EASTERN GALICIA IN THE INTERWAR PERIOD (1918–1939)

The article analyzes the contribution of Ukrainian students' societies in development of economic in Eastern Galicia from 1918 to 1939. On the basis of the analysis of already well-known but redefined from the standpoint of modern methodology and little-known facts, the tendencies of development, the role and place of the Ukrainian student movement in the economic life of Eastern Galicia and the formation of national consciousness, self-affirmation and consolidation of the Ukrainian nation in the investigated period are researched. The contribution of students to the stabilization of the financial situation of Eastern Galicia is shown. Students helped those who needed help during the state-building processes and the formation of national and cultural life. The article describes the methods of accumulation of material wealth and the typical directions of their use. The author showed active cooperation of the societies among themselves and with foreign representations, as well as with the Ukrainian intelligentsia.

Keywords: Ukrainian Students Societies, Eastern Galicia, "Academic community", economic activity, financial aid.

УДК 39:615.89](477.41/42):930(477)"1991/2021"
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2021.149.4>

I. Ігнатенко, канд. істор. наук, доц.
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8180-3582>
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

НАРОДНА МЕДИЦИНА УКРАЇНЦІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО ПОЛІССЯ: ІСТОРИОГРАФІЧНІ НАРИСИ ДОСЛІДЖЕНЬ У НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (ДО 35-Х РОКОВИН ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ)

Проаналізовано праці українських етнологів та істориків, присвячені народній медицині Полісся, насамперед, регіонів, постраждалих унаслідок аварії на Чорнобильській АЕС. Усвідомлюючи глибину етнокультурної трагедії та необхідність збереження духовної спадщини краю, вітчизняні науковці почали споряджати комплексні історико-етнографічні експедиції в радіоактивно забруднені зони регіону і місця компактного проживання переселенців. Мета – виявити, зафіксувати та зберегти етнокультурне багатство Полісся, що має не лише українське національне, а й світове значення. Як наслідок проведення комплексу польових експедицій, було зафіксовано широкий спектр зразків поліської традиційної культури загалом, і народної медицини зокрема. Відзначено, що на основі зібраних польових матеріалів з поліської народної медицини було видано ряд наукових збірників, монографій, захищена дисертація тощо. У згаданих виданнях проаналізовано сучасний стан та регіональну специфіку народної медицини краю та відзначено вплив на народну медицину регіону аварії на Чорнобильській АЕС.

Ключові слова: народна медицина, Полісся, Чорнобильська АЕС, Україна.

Постановка проблеми. Актуальність. Народна медицина – надважлива складова етнокультури будь-якого народу. На основі найдавніших емпіричних знань багатьох поколінь народ виробив розуміння етіології захворювань, методи діагностики та профілактики, випробувані різноманітні способи лікування засобами рослинного, тваринного, мінерального походження. Окреме місце у народній медицині належить лікуванню словом та фітотерапії.

Особливо самобутньою, позначеною унікальною регіональною специфікою, є народна медицина Полісько-

го історико-етнографічного регіону України – краю, де за останні десятиліття відбулися глибокі трансформаційні зміни у зв'язку з екологічним лихом, що сталося на Чорнобильській АЕС [16, с. 240].

Цьогоріч, 26 квітня 2021 року, виповнилося 35 років з дня Чорнобильської катастрофи. Ця трагічна дата спонукає оглянутися назад й проаналізувати, які наукові здобутки в царині дослідження народної медицини Чорнобильського Полісся¹ були зроблені за ці роки,

¹Мова у статті, насамперед, йде про Середнє (Центральне) Полісся України, куди відносять північні райони Київської,